

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Postboks 423
2001 Lillestrøm
Telefon: 64 84 90 00
Telefaks: 64 84 90 01
postmottak@hiak.no
Kontonr: 7694 05 06715
Organisasjonsnr 874 652 172

Unntatt offentlighet: Offl. §5a, forvl § 13

Vår ref.: 2008/1267

Deres ref.: 200806239

Dato: 26.01.2009

Høringsvar - NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida

Høgskolen i Akershus viser til Kunnskapsdepartementets brev, datert 27. oktober 2008.

Generelt sett er det mange av utvalgets forslag vi mener kan være positivt med tanke på å utvikle en god fagopplæring i tråd med intensjonene i Kunnskapsløftet. På bakgrunn av vår erfaring gjennom eget FOU-arbeid, samt veiledning av studenter i Master i yrkespedagogikk, veiledning av studenter og vårt arbeid med videre utvikling av PPU og yrkesfaglærerutdanningen, det innbefatter vårt forhold til det doble praksisfeltet yrkesfaglærere/ instruktører må forholde seg til i lærer-/veileder- praksisen som yrkesutøver og praksis som lærer/ instruktør for å sikre en dagsaktuell og framtidrettet fag- og yrkesopplæring, har vi en del spørsmål og kommentarer vi håper kan være til nytte i den videre prosessen.

Høgskolen vil fokusere vår høringsuttalelse i fire sentrale punkter, men følge den oppsatte strukturen i høringsbrevet innenfor disse. Innledningsvis klargjør vi noen premisser, som grunnlag for tolkning og forståelse for kommentarene.

I denne høringsuttalelsen legger vi til grunn at gode fagarbeidere er det overordnede målet for fag- og yrkesopplæringen og for yrkesfaglærernes/instruktørens arbeid. I dette legger vi til grunn at fag- og yrkesopplæringen skal være relevant for både individ, bransje og samfunn. Den skal være meningsfull, preges av elev-/lærlingmedvirkning og ha fokus på utvikling av kompetanse i tråd med den enkeltes interesser og behov. Yrkesfaglærernes/instruktørens rolle er å legge til rette for – og lede slik fag- og yrkesopplæring i Vg1, Vg2 og i bedriftsopplæringen på Vg3-nivå.

Som grunnlag for forståelse av våre kommentarer og spørsmål legger vi dermed følgende forståelse for Kunnskapsløftets intensjoner til grunn:

- I tillegg til at fag- og yrkesopplæringen skal bidra til utvikling av mennesker som klarer seg godt i livet og deltar i de fellesskaper de er en del av privat og i arbeidslivet, skal de utvikle seg til å bli gode fagfolk, som kan utøve sitt yrke i tråd med markedets og samfunnets behov og å utvikle seg videre i tråd med samfunnsutviklingen. Det betyr videre at opplæringen skal være:

- Relevant – i et individuelt, bransje- og samfunnsperspektiv
- Meningsfull for den enkelte – i forhold til den enkeltes interesser og utdanningsplaner.
- Opplæringen skal ha fokus på kompetanse, som elevenes læringsresultat skal vurderes i forhold til – ikke løsrevet kunnskap eller enkeltferdigheter.
- Bredder i utdanningen/ bredest mulig kompetanse (ref. 2.4 strekpunkt 9) betyr ikke at elevene må lære seg litt av mange lærefag, men at de får lære det som er felles for mange yrker i Vg1 og Vg2, rettet mot det lærefaget de har planer om å utdanne seg i.
- Elevmedvirkning betyr reell innflytelse på innhold og arbeidsmåter i utdanningen, som grunnlag for utvikling av motivasjon og lærelyst.
- Yrkesretting betyr en reell forankring av opplæringen i yrkenes kompetansebehov – ikke en konstruert sammenheng som reelt ikke finnes. Det vi ser at det er yrkets bruk av norskfaglig kompetanse, matematikk, naturfag, produksjon osv. som ligger til grunn for utforming av innhold og arbeidsmåter i opplæringen. Alle fagene, både programfagene, fellesfagene og prosjekt til fordypning, blir da redskaper for å utføre et yrkesarbeid på Vg1, Vg2 eller Vg3-nivå, samtidig som dannelsesperspektivet ivaretas i alle fag.

HØRINGSUTTALELSEN

Kap. 6.2 Raskere omstilling i utdanningssystemet

Utstyrsituasjonen i de videregående skolene (jfr. 6.2.3 strekpunkt 3)

Utvalget foreslår at skolenes utstyr skal kartlegges og suppleres, for å sikre en opplæring i tråd med læreplanene (6.2 i sammendraget under hovedoverskriften 2.5 - strekpunkt 3). Det vil være vanskelig å finne fram til hvilket utstyr skolene trenger for å ivareta elevenes ulike behov i opplæringen i Vg1 og Vg2, da de utdanner seg til mange forskjellige yrker. Alle skoler må ha et basisutstyr som er relevant for at elevene skal kunne arbeide praktisk og kan lære seg det grunnleggende i lærefaget. Bredden i Vg1 og noen Vg2, gjør det imidlertid umulig og uhensiktsmessig å kjøpe inn utstyr, som skal ivareta hvert enkelt lærefags spesielle behov. Vi mener derfor at skolene/fylkeskommunene må kjøpe opplæringstjenester i aktuelle bedrifter, som det da kan stilles faglige og pedagogiske krav til.

Kap. 6.3 Tiltak for at flere skal gjennomføre videregående opplæring

Yrkesretting av fagene (jfr. 6.3.2 og 6.3.7)

Utvalget foreslår yrkesretting for alle fag (fellesfag, felles programfag og prosjekt til fordypning) og utvikling av et system for kvalitetssikring av at dette faktisk skjer (strekpunkt 3, 6 og 7 under overskriften Yrkesretting i 6.3.7). Dette tiltaket støttes fullt ut av fagmiljøet på HiAk, og våre erfaringer med elevers motivasjon og lærelyst tilsier at det er nødvendig både for å sikre kvalitet i fag- og yrkesopplæringen og for å minske frafall. Vi forutsetter her at yrkesrettingen tar utgangspunkt i den enkelte elevs utdanningsplaner og interesser og at den ikke tenkes å være generell eller at elevene må forholde seg til yrkesretting mot yrker de vet de ikke vil utdanne seg innen. Beskrivelsen på s. 80 gir imidlertid rom for tolkninger, som vi mener er viktig å avklare. Hva betyr det for eksempel at utdanningen skal ha relevans for den enkeltes yrkesutøvelse? Her bør det presiseres at opplæringen ikke skal være generell, men at sammenhengen skal være tydelig gjennom for eksempel eksemplifisering, yrkesrelevant litteratur/kilder og yrkesrelevante arbeidsoppgaver, slik at den enkelte kan oppleve relevans i forhold til sitt individuelle yrkesvalg/ interessefelt. Det bør kanskje også presiseres at yrkesrettingen gjelder alle fag – fellesfag, felles programfag og prosjekt til fordypning, da våre erfaringer med innføring av kunnskapsløftet så langt viser at yrkesrelevant opplæring ikke er noen selvfølge. Forholdet mellom en yrkesrettet opplæring i alle skolefag og eksamen må også ivaretas.

Utvalget foreslår også at det utvikles fagdidaktiske kurs (strekpunkt 5 under overskriften Yrkesretting i 6.3.7) i yrkesretting. Det er et godt forslag å ha felles kurs for lærere i fellesfag og felles programfag, for å oppnå felles forståelse for utfordringen og aktuelle løsninger. Vi lurer imidlertid på hvorfor utvalget ikke foreslår felles yrkesdidaktiske kurs, da kjernen i yrkesdidaktikken jo nettopp er yrkesforankring, som er tverrfaglig i sin natur, og dermed vil sikre fokus på helhetlig og tverrfaglig læringsarbeid?

Forslaget om at alle skoler bør ha tilbud om ungdomsbedrift (strekpunkt 1 under overskriften Yrkesretting i 6.3.7), trenger utdypende presisering. Vi ser mange fordeler med ungdomsbedrifter under forutsetning av at elevenes deltagelse også ivaretar kravene om relevant og meningsfullt læringsarbeid i forhold til deres yrkesvalg, dersom elevene har klare mål. Vi ser dessverre en del eksempler på at elever blir styrt inn i ungdomsbedrifter, som ikke passer til de utdanningsplanene de har. Dette må unngås for at motivasjon og lærelyst, samt relevans for de yrkene elevene utdanner seg i skal ivaretas. Ungdomsbedriftene må ha som overordnet mål å styrke fagopplæringen, gjennom relevant innhold i forhold til de bransjene/ yrkene elevene utdanner seg til.

Læreplanene i fellesfagene bør i følge utvalget gjennomgås (strekpunkt 2 under overskriften Yrkesretting i 6.3.7). Dette er et godt forslag, fordi vi ser at mange læreplaner mangler rom for yrkesretting og muligheter for tilpasset opplæring for den enkelte elev. Vi mener imidlertid det samme gjelder en del av læreplanene i felles programfag, der handlingsrommet er for lite til at relevant opplæring kan oppnås i en del yrkesfag. Læreplanrevidering er viktig og nødvendig, selv om vi erfarer at det i Kunnskapsløftet, som i R94, i stor grad er den læreboka skolen bruker som styrer innhold og arbeidsmåter i opplæringen i større grad enn læreplanene. Når lærebøkene ikke viser handlingsrommet, men i stedet legger en spesiell tolkning/retning til grunn for innholdet, kan relevans og mening være vanskelig å oppnå. Utvalget sier lite om hvordan de tenker innholdet i læreplanene må endres. Når vi støtter forslaget, forutsetter vi at det er snakk om å sikre handlingsrommet, slik at alle mål kan vinkles mot alle yrker, eller at det er snakk om utvikling av yrkesforankrede planer for de enkelte yrkene/yrkesområdene. Her bør det i mye større grad legges til rette for yrkesfaglæreres videre utdanning innefor fellesfag, for å sikre god eksemplifisering og integrering av fellesfag og yrkesfag i praktiske relevante arbeidsoppgaver.

Fleksible løp i fagopplæringen (jfr. 6.3.3)

Forsøksordningen med praksisbrev foreslår videreført og utvidet. Praksisbrevordningen synes å fungere godt for de som ikke kan ta et ordinært fag-/svennebrev. Vi mener dette punktet også bør utdypes nærmere, og vi er skeptiske til at dette skal omfatte ungdom som kan klare et ordinært løp. Det bør i første omgang gjennomføres en grundig evaluering av Vg1 og Vg2 – innhold og arbeidsmåter, da det er her mange godt motiverte ungdommer faller ut. Vår erfaring tilsier at det er mye av opplæringen som ikke passer for den enkelte i de to første årene av fag-/yrkesopplæringen. Vi stiller derfor spørsmål til det totale fravær av elevenes stemmer i forhold til egne utdanningsbehov og fravær av tanker omkring den betydning elevenes opplevelse av manglende relevans og mening har for motivasjon, læringsresultat og frafall.

Det er betenkelig dersom utvalget knytter forslaget om utvidelse av ordningen til frafallsproblematikken. Dette er etter vår mening helt andre årsaker enn at elevene som ikke gjennomfører mangler evner for å klare et fag-/svennebrev. Mye av demotivasjonen i Vg1 og Vg2, har ifølge elever og lærere i yrkesfaglige utdanningsprogram, med opplevelsen av at opplæringen ikke er relevant og meningsfull fordi den ikke passer til elevenes

utdanningsplaner. Disse forholdene bør undersøkes og belyses nærmere før en massiv satsing, som kan stigmatisere en stor del av norsk ungdom på en uheldig måte. Praksisbrevordningen bør ikke utvides for å innbefatte norsk ungdom som, dersom de får tilbud om en meningsfull opplæring i Vg1 og Vg2, kan klare et ordinært løp. En omfattende satsing på delkompetanse eller spesialisering vil samtidig kunne få konsekvenser for elevenes muligheter for variert arbeid, som kan motivere dem til engasjement og lærelyst i deres framtidige yrkesliv.

Tilgang på læreplasser (jfr. 6.3.5)

Utvalget foreslår at staten skal pålegge fylkeskommunene og sine egne helseforetak å opprette læreplasser for helsefagarbeidere. Vi er kjent med at dagens helsevesen er presset, og vi ønsker ikke at et slikt pålegg skal gå på bekostning av sikkerheten til pasientene, og heller ikke at det skal gå ut over praksisplassene til sykepleiestudentene.

Kap. 6.4 Bedre mulighet til å bygge videre på fag- eller svennebrev

Fagskole(jfr. 6.4.1, 6.4.2 og 6.4.3)

På dette punktet er det uenighet innad på høgsolen. Høgsolen har valgt å tilkjenne de forskjellige synspunktene i vårt høringsvar.

Fagmiljøet på avdeling for yrkeslærerutdanning:

Vi slutter oss til synspunktene knyttet til fagskolens rolle i utdanningssystemet. Imidlertid oppleves krediteringen av fagskolens kompetanse som sær og lite hensiktsmessig. Vi mener at det er kunstig å snakke om fagskolepoeng for gjennomført utdanning og studiepoeng for universitets- og høgsolenutdanning. I dag er det få universiteter og høgsolen som har et system for å avkorte høyere utdanning på bakgrunn av kvalifikasjonene fagskolestudentene har fått gjennom fagskolestudiene. Vår erfaring er at mange med fag- og yrkesopplæring tar fagskoleutdanning som starten på høyere utdanning ved universitet - og høgsolen Vi mener derfor at fagskolepoengene bør erstattes og vektas som studiepoeng for høyere utdanning.

Fagmiljøet på avdeling for vernepleierutdanning:

Det har lenge vært ønske om å gjøre overgangen mellom videregående opplæring og høyere utdanning smidigere, og å gi avkortning og uttelling for fagopplæring/fagskole innen spesielle utdanninger på høgsolennivå, f. eks. for hjelpepleiere med fagskole i vernepleierutdanningen. Dette har vist seg å være vanskelig, da opplæringen i videregående skole er på et helt annet nivå. Utvalget sier selv at undervisning i videregående skole ikke er forskningsbasert, noe som er et krav i høyere utdanning. Selv om det ofte undervises i sammenlignbar tematikk, så er pensum og krav til dokumentasjon av kunnskaper forskjellig. Vi har selv hatt oppdrag i NOKUT- komiteer og vurdert fagplaner for fagskoleopplæring innen disse områdene, og har sett klare nivåforskjeller mellom fagskoleopplæring og høyere utdanning.

Utbygging av Y-veien til flere fag (jfr. 6.4.4)

Høgsolen i Akershus støtter forslaget om videre utbygging av Y-veien.

Individuelle løsninger (jfr. 6.4.5)

Når det gjelder å senke aldersgrensen for realkompetanse til for eksempel 23 år, så er det etter vår vurdering en bedre og mer riktig vei å gå. Det vil da bli fortatt en reell vurdering av søkerens kompetanse til de studier vedkommende søker. Ulempen med et slikt tiltak vil etter vår vurdering være at den vil fortsette den uheldige siden av realkompetanseordningen,

nemlig at alle som er eldre enn 25 år kan kjøpe seg til studieplass. Det er vårt klare inntrykk at det ved opptak til betalingsstudier ikke foretas en reel vurdering av søkers realkompetanse. Det er også liten tvil om at studier med lave søkertall har en mer generøs vurdering av realkompetanse.

Generelt studieforberedthet (jfr. 6.4.6)

På dette punktet er det uenighet innad på høgskolen. Høgskolen har valgt å tilkjenne de forskjellige synspunktene i vårt høringssvar.

Fagmiljøet på avdeling for yrkeslærerutdanning:

Fagmiljøet ved HiAk slutter seg til forslaget om at alle elever som fullfører et trettenårig løp, skal være generelt studiekvalifisert. Det er imidlertid behov for en ytterligere presisering av hva som ligger i det andre strekpunktet under samme overskrift, da dette foreslår en rett til påbyggingskurs i fellesfagene. Gjelder det i forbindelse med elevers behov for spesiell studiekompetanse, noe vi ser det vil være behov for? Det vil vel ikke være behov for påbyggingskurs med dagens innhold, dersom alle elever etter trettenårig løp oppnår generell studiekompetanse?

Høgskolen har i mange år tatt inn en stor andel studenter på bakgrunn av realkompetanse til flere av studiene, og mener det er på høy tid at disse studentene kan vurderes på lik linje med de som har generell studiekompetanse. Vår erfaring tilsier at studenter med fag-/svennebrev har en reell studiekompetanse i forhold til hva moderne studier krever.

Vi mener forslaget kan bidra til at elever som ikke er interessert i yrkesfag går direkte til studieforberedende utdanningsprogram i stedet for å velge seg en lettveint vei til studiekompetanse via 2 år i yrkesfaglig utdanningsprogram og et år allmennfaglig påbygging for å oppnå den planlagte studiekompetansen.

Med de endringer fag- og yrkesopplæringen har gjennomgått de siste årene, og utviklingen av tilbud om høyere utdanning for denne gruppen, mener vi uten tvil at fagfolk, gjennom sin fagutdanning, er kvalifiserte for relevante studier på høyere nivå.

Opptaksenheten og fagmiljøet på avdeling for vernepleierutdanning:

Flertallet i utvalget tar i innstillingen til orde for at ”fullført videregående opplæring skal gjøre elevene generelt studieforberedt uavhengig av utdanningsprogram. Kravet om generell studiekompetanse faller dermed bort”¹. Samtidig foreslår utvalget at Y-veien utbygges til flere fagområder, samt at det bør vurderes å sette ned aldersgrensen for opptak på grunnlag av realkompetanse. Disse forslagene sett i sammenheng er ikke helt konsistente, men vi antar at utvalgets flertall primært ønsker å oppheve krav om generell studiekompetanse. Hvis det blir en realitet vil Y-veien være mest aktuell for studier som har spesielle opptakskrav og realkompetanse vil kun gjelde for søkere uten fullført videregående skole.

Det er etter vår oppfatning ikke fornuftig å senke faglige minstekrav for opptak til høyere utdanning. Vi er overbevist om at studentenes faglige nivå vil senkes. Studiepoengsproduksjon og gjennomstrømning vil bli berørt hvis en større del av studentene starter på høyere utdanning uten deler av de fagene som kreves for å få generell studiekompetanse. Vi tror at forslaget i svært mange tilfeller vil gjøre disse studentene en bjørnetjeneste ved å automatisk kvalifisere dem for opptak til høyere utdanning.

¹ NOU 2008:18, s. 95

Vi synes det er spesielt å foreslå et såpass drastisk grep basert på en antagelse om ”at de ungdommer som ønsker å ta høyere utdanning, vil være både motiverte for studier og ha forutsetninger for det”². Utvalget har ikke drøftet eller argumentert for hvorfor en person med fullført fag-/svennebrev er ”generell studieforberedt”. Det kan virke som om utvalgets flertall støtter seg på Kvalitetsutvalgets resonnement³. Vi kan imidlertid ikke se at argumentene fra Kvalitetsutvalget står seg noe bedre i dag enn de gjorde da kravene til generell studiekompetanse ble skjerpet i 2004⁴. Kravene til generell studiekompetanse er ved innføringen av Kunnskapsløftet strammet inn i faget matematikk. Forskjellen mellom studieforberedende utdanningsprogram og yrkesfaglige utdanningsprogram er i tillegg særlig tydelig når det gjelder norsk og dels i typen av programfag som velges.

Undersøkelser viser at elever fra yrkesfaglige utdanningsprogram med allmennfaglig påbygging gjør det dårligere på universitetene enn elever fra studieforberedende utdanningsprogram⁵. Det er da naturlig å anta at elever med yrkeskompetanse uten allmennfaglig påbygging vil slite ytterligere. Utvalgets flertall mener at dette dels ikke vil være et så stort problem fordi Kunnskapsløftet bidrar til ”kvalitetsheving” og at det også kan løses ved at universiteter og høyskoler i større bruk at ”innføringskurs og innføringsklasser”⁶. På dette punktet mener vi at utvalgets argumentasjon er lite konsistent. Enten er elever på grunnlag av yrkeskompetanse kvalifisert for opptak eller så er de det ikke. De kan ikke være ”litt” studieforberedt, og dermed trenger spesiell tilrettelegging for å starte på høyere utdanning.

Opptaket til høyere utdanning er basert på likebehandling av søkere, og det betyr at en søker som har en poengsum som er bedre enn en annen søker pr. definisjon er bedre kvalifisert. En søker med yrkeskompetanse kan fortrenge en søker fra studieforberedende utdanningsprogram uten at de har mer enn to fag felles (84 årstimer samfunnsfag og 140 årstimer engelsk). Det kan vanskelig sies å være likebehandling av søkerne. Vi mener at den eneste måten å sikre likebehandling, er at alle som konkurrerer på grunnlag av vitnemål fra videregående skole har et visst minimum av fag til felles. I dag er det allmennfaglig påbygging.

Resultatet av en eventuell opphevelse av kravet om generell studiekompetanse kan etter vårt syn føre til tydeligere skiller innen høyere utdanning. De fleste universitetsfag og noen høyskoleutdanninger vil trolig ønske å innføre spesielle opptakskrav, mens andre vil akseptere søkere uten noen eller alle av de tradisjonelle studiekompetansefagene. Denne inndelingen vil trolig lage et skille mellom de akademiske høyskoleutdanningene og de mer praktiske, men trolig også mellom de utdanningene som sliter med rekruttering og de som ikke gjør det.

Kap. 6.6 – Kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen

Utvalget foreslår at læringsplakaten ligger til grunn for utvikling av et kvalitetssikringssystem for fag- og yrkesopplæringen. Dette er etter vår mening et godt forslag, som vil kunne bidra til å sikre medvirkning på en måte som gir elevene muligheter for å utvikle engasjement og lærelyst. Her trengs selvsagt ytterligere konkretisering og vi forutsetter at kvalitetsarbeidet gir kvalitativ innsikt i læringsarbeidets innhold og arbeidsmåter som grunnlag for å forstå funnene som gjøres. Dette bør ses i sammenheng

² NOU 2008:18, s. 94

³ NOU 2003:16, s. 176-177

⁴ St.meld. 30 (2003-2004)

⁵ Helland, Håvard (2006) NIFU STEP rapport 6/2005, s. 92-93

⁶ NOU 2008:18, s. 94

med annen forskning på feltet (kap.6.8) der utvalget fokuserer på statistikk i stor grad. Vi mener statistikk i mange sammenhenger er uegnet for å belyse forhold knyttet til arbeidsmåter, innhold og læring i fag- og yrkesopplæringen,

Kap. 6.7 Lærere og instruktører i fag- og yrkesopplæringen

Systematisk og forutsigbar kompetanseutvikling (jfr. 6.7.3)

Hvilken kompetanse trenger yrkesfaglærerne for å lede en fagopplæring, som resulterer i gode fagfolk? Differensiering, yrkesforankring, tilpasset opplæring i forhold til individuelle forutsetninger og evne til å legge til rette for tilpassede læringsprosesser er sentralt. Det er imidlertid grunn for å stille spørsmål ved yrkesfaglærerens utfordringer knyttet til breddekompetanse, da det fra politisk hold signaliseres behov for en sterkere spesialisering i enkeltfag hos lærere i grunnskolen. Vi stiller spørsmål ved sammenhengen mellom målet om topp kvalitet på yrkesutøvelse og yrkesopplæring og bredden i Vg1 og Vg2.

Under avsnittet ”Endret yrkesrolle for yrkesfaglærere” skriver utvalget følgende: ”Det er forventet at lærere kan opptre som fagpersoner, kunnskapsformidlere, veiledere, omsorgspersoner, oppdragere og verdiformidlere på same tid”. (kap. 3 side 29) Vi er ikke uenig i at dette er yrkesfaglærerens oppgaver, men ser klart noen utfordringer knyttet til det å være fagperson og kunnskapsformidler. Den store bredden i vg1 programmene, som kan rekruttere til 50 – 70 fag/svennebrev skal en være oppmerksom på at det å være fagperson og kunnskapsformidler med en viss ”autoritet” kan være en stor utfordring. Det må derfor presiseres hva dette betyr, ikke minst fordi yrkesfaglæreren har sin praksis og faglighet i bare ett yrke/fag. Det betyr at han må samarbeide med fagpersoner i forskjellige fag for å oppnå nødvendig tyngde og troverdighet. Elevenes forventninger om konkrete svar og instruksjoner i praktiske oppgaver må tas på alvor. Lærerens faglige ”autoritet” kan bli betydelig svekket ved å formidle et fag han ikke behersker og ved å opptre bare som veileder og leder av elevenes læreprosesser uten at elevene har en annen fagperson å samarbeide med i skolen eller i en samarbeidsbedrift. Disse utfordringene kan være knyttet til hvordan opplæringen blir organisert ved hver enkelt skole, og den samlede kompetansen ved skolen og i bedriftene skolen samarbeider med. Et lærerteam som består av ulike fagarbeidere i utdanningsprogrammet, kan lette situasjonen. Eksempel kan være lærerteam på HS, som består av en hudpleier, en ambulansesjåfør, en omsorgsarbeider og en barne- og ungdomsarbeider. Det andre er hele strukturen i Kunnskapsløftet som kan virke som en mer eller mindre tilfeldige ”konstruksjon” av fagfamilier som det kan være vanskelig å finne logiske argumenter for.

I Kunnskapsløftet kommer en ikke utenom diskusjonen bredde – dybde. Spørsmålet som må stilles er om det mulig å utvikle breddekompetanse uten en viss form for dybde som utgangspunkt? Bredde uten dybde kan fort bli ”kunnskap om” (*en form for orienteringskunnskap - yrkesorientering*) og ikke kompetanse i”. Og det er nettopp kompetanse som beskrives i læreplanene. Altså det å kunne utføre noe.

Utvikle ulike tilbud for yrkesfaglærerutdanning (jfr. 6.7.5 strekpunkt 1)

Utvalget foreslår at det utvikles deltidsstudier, modulbasert opplæring, nettstudium og individuelle løsninger i yrkesfaglærerutdanningen. Slikt tilbud gis pr. i dag gjennom yrkesfaglærerutdanningen ved HiAk, og er en forutsetning for å rekruttere gode fagfolk til utdanningen.

Master i yrkespedagogikk (jfr. 6.7.5 strekpunkt 3)

Utvalget foreslår også at det videreutvikles et mastergradsstudium for yrkesfaglærere, som HiAk har i form av mastergradsstudie i yrkespedagogikk. Dette studiet er også for fagfolk i

bedrifter, noe som er viktig for å skape en helhetlig forståelse for fagopplæringens utfordringer i skole og bedrift. Å samle yrkesfaglærere og fagfolk i bedrifter er viktig som grunnlag for utvikling av en helhetlig og relevant fag- og yrkesopplæring fra dag en i videregående opplæring

En annen utfordring vi ser eksempler på er at det tilsettes lærere uten yrkesfaglig bakgrunn for å undervise i både felles programfag og prosjekt til fordypning i flere utdanningsprogram. Dette er forhold vi tenker kan forverre situasjonen ytterligere med tanke på å oppnå kvalitet i fag og yrkesopplæringen generelt. Det bør kanskje presiseres i forskrift til opplæringslova hvilken kompetanse som kreves for å undervise i yrkesfagene. På dette punktet er forskriften uklar og gir rom for den praksis vi ser tendenser til. Det bør drøftes og gis noen klare føringer på hvem som skal være primærgruppen for ansettelse? Skal primærgruppen være fagarbeidere med yrkesfaglærerutdanning, profesjonsutdannede personer som sykepleiere/ ingeniører/ allmennlærere osv.? Skal det prioriteres bredde i kompetanse blant teamene som utvikles på skolene?

6.8 Forskning og dokumentasjon om fag- og yrkesopplæring

Det er bra at utvalget foreslår å styrke forskningsmiljøene innenfor fag- og yrkesopplæring. Vi stiller oss undrene til at det skal være en midlertidig etablering. I dag når ca halvparten av ungdommen velger fag- og yrkesopplæring som en utdanningsvei er det på høy tid at det etableres et nasjonalt forskningssenter innenfor fag- og yrkesopplæring.

Forskningen bør ha fokus på innholdet i opplæringen, slik at kvalitet på fag- og yrkesopplæring, med tanke på for eksempel relevans, mening og medvirkning for elever og bransjer kan studeres nærmere gjennom kvalitative tilnærminger.

Organisering av forskningen (jfr. 6.8.3)

Utvalget foreslår å opprette et yrkespedagogisk forskningssenter. Høgskolen i Akershus slutter seg til dette forslaget. Det er et stort behov for å styrke forskning på fagopplæring i skole og arbeidsliv.

En slik utdanning krever systematisk kunnskapsutvikling og forskning både i forhold til fagopplæring generelt, og knyttet opp mot hvert av de ulike programområdene. Det er viktig at denne forskningen skjer i tilknytning til og i samarbeid med det yrkespedagogiske praksisfeltet.

Et yrkespedagogisk forskningssenter kan dessuten bli en betydelig ressurs i forhold til eksisterende masterutdanning i yrkespedagogikk og i forhold til å utvikle forskerutdanning på det yrkespedagogiske feltet, som det er et stort behov for. HiAk har i dag ansvaret for nasjonalt nettverk for fag- og yrkesopplæring, som kan være en naturlig tilknytning til et yrkespedagogisk forskningssenter.

Vi vil argumentere for nødvendigheten av å samle yrkespedagogisk forskning i et større fagmiljø, som også er knyttet til yrkespedagogisk utdanning på grunn- og masternivå. Ressursene til forskning på yrkesutdanning har vært små, sett i forhold til at halvparten av elevene på videregående nivå i grunnopplæringen går på yrkesfag. Yrkespedagogisk utdanning og forskning har tradisjonelt hatt lav status og fått liten oppmerksomhet. Vi mener det nå er viktig å se et yrkespedagogisk forskningssenter som et ledd i styrking og videre utvikling av det eksisterende yrkespedagogisk fagmiljøet. Et forskningssenter bør etableres i tilknytning til yrkespedagogisk utdanning og med nærhet til praksisfeltet i skole og arbeidsliv, med henblikk på å utgjøre et nasjonalt ressurscenter for yrkespedagogikk.

Med bakgrunn i denne argumentasjonen vil det være nærliggende at et forskningscenter blir etablert i tilknytning til avdeling for yrkesfaglærerutdanning på høgskolen i Akershus. Her finnes det yrkesfaglærerutdanning i de fleste programområder innenfor yrkesfagene, og høgskolen ønsker å utvide for å dekke flere områder. Avdelingen har en veletablert masterutdanning i yrkespedagogikk, og det blir arbeidet systematisk med å utvikle forskerutdanning på feltet. Avdelingen kan ha mye å bidra med i forhold til et forskningscenter, og vil samtidig kunne ha et stort utbytte av etablering av et senter i tilknytning til sin virksomhet.

Kap. 6.9 Internasjonalisering

Vi er fornøyd med at internasjonalisering er vektlagt. Høgskolen mener at utfordringene med henhold til flerkulturell forståelse og internasjonalisering ikke er mindre i fagopplæringen enn på andre områder eller nivåer i det norske utdanningssystemet og bør derfor følges nøye opp.

Med vennlig hilsen

Sigrun Berge (e.g.)
studiesjef

Anne Elin Færestrand
førstekonsulent